

Oponentský posudek práce Valentýny Janů „Teorie chybění v současném českém umění“

Valentýna Janů si ve své práci položila cíl, jež si povětšinou kladou teoretici, anebo historici umění. Takovému záměru odpovídá ostatně i forma – text není napsán výhradně jako autorský komentář umělkyně k vybraným uměleckým dílům, ale má distancovanější formu, v níž se střídá esej s úseky akademicky laděného komentáře a uvažování. Také výběr příkladů - pramenného materiálu, ukazuje její schopnost doložit tezi kvalitní rešerší z umění i umělecké kritiky posledních třiceti let.

Jako cíl pozorování si zvolila fenomén „chybění“ v současném umění.

V. Janů nejdříve podává seznam příkladů z dějin avantgard dvacátého století, který je poměrně koherentní (k tématu ostatně existuje literatura), ale působí i do jisté míry osobně: vytváří dojem, že autorka si vybírala a komentovala díla, která ji osobně něčím zaujala, o čemž svědčí důkladnost jejich popisu. Poté se soustředí na hlavní těžiště práce - sledování fenoménu chybění u českých autorů posledních dvou dekad let: Jána Mančušky, Pavly Sceránkové, Dominika Langa, Hynka Alta Alexandry Vajd, Jana Nálevky, Jiřího Thýna, ad. Sebraný materiál přímo komentuje, srovnává a dává do souvislostí s dobovými nebo pozdějšími texty. Výsledkem je zajímavá a osobní úvaha komentující mezinárodní i české autory. Co bych zdůraznil ze svého pohledu jako kritický dodatek – koncepce chybění, nenápadných tendencí, ad. měla u Mančušky i příbuzných umělců zároveň ekonomicko-ekologický a anti-systémový důvod. Vymezovala se vůči prvoplánově atraktivním, na realizaci a mobilizaci systému náročným dílům, které spotřebovávaly materiální, přírodní zdroje, a dlouhodobě okupovala veřejný prostor. Třída novodobých producentů (tzv. podnikatelé) za své peníze žádala krásu, a výrobně, anebo řemeslně náročně vyvedená díla. Nešlo tedy jen o estetické, ale také o ekonomicky a sociálně kriticky motivované řešení. Prázdnota, absence apod. byly antitezí doplňků podnikatelského baroka.

Postup autorky v komentování a interpretaci příkladů respektuje chronologii, ale je členěn tematicky – strukturuje různé aspekty chybění - „nic, dematerializace, re-materializace, destrukce, prázdnota ...“ a vyústí do částí č. 5, která bude mít pro její aktuální práci pravděpodobně největší význam: „Specificita média fotografie a jeho možnosti abstrakce“.

Chybění může mít podle jejích závěrů ve vztahu k fotografickému

zobrazení dvojí význam. Fotografie může být prázdná, abstraktní, obejde se bez objektu, subjektu zobrazení. To popírá ikonickou funkci fotografického žánru (vizuální podobnost s realitou), ale tento přístup vysvětluje sémiotika a post-strukturalismus prostřednictvím funkce indexikality. Druhý aspekt chybění, který autorka naznačuje, když mluví o re-aktualizacích termínu je (do jisté míry všudypřítomná) lamentace nad nedostatečností reprezentace: v každém jazyku, systému reprezentace vždy chybí/absentuje (větší) část reality. Pokud se umění (v reakci na společenské dění) na nemožnost reprezentace výlučně zaměří a zevšeobecní ji ve vztahu k realitě i ke společnosti jako pravdu, dostává se do sféry cynické post-pravdy. Takové vyústění je mimo rámec kritiky jazyka a systémů reprezentace, s nímž přišlo konceptuální umění a na nějž post-konceptualismus navázal. To bylo ostatně důvodem realistického nebo objektově orientovaného obratu ve filosofii, ale to už je jiná kapitola.

Práci považuji za výbornou a doporučuji k obhajobě s hodnocením A.

Vít Havránek, Ph.D.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Vít Havránek', with a long horizontal stroke extending to the right.